

Radicaal eenvoudig en diepreligieus

Regisseur Paul Hegeman portretteerde Arvo Pärt in de interactie met musici. Hegeman: 'Ik zag in een paar minuten tijd zó veel expressies op zijn gezicht. Ik denk dat alles bij hem veel meer binnenkomt dan bij een gemiddeld mens. En dat hij daarom ook zulke geniale muziek kan maken.' | beeld afp / Kristian Juul Pedersen

02 maart 2019, 03:00

aangepast 02 maart 2019, 08:59

[Maurice Hoogendoorn](#)

Wij geven 5 artikelen per maand cadeau. Dit is nummer 1.

We kunnen onze verhalen alleen maken als betalende leden ons steunen.
Vind je christelijk betrokken journalistiek ook belangrijk?

Sluit je nu aan →

vanaf € 3,25 per week

Arvo Pärt is al een aantal jaren wereldwijd de meest uitgevoerde levende componist. Regisseur Paul Hegeman maakte een film over Pärt en diens muziek. 'IJdelheid is hem

vreemd, lijkt het. Hij wil met rust gelaten worden.'

AMSTERDAM

De Vlaamse schrijver David van Reybrouck woonde een aantal jaren in Berlijn. Op een dag kreeg hij bezoek van een Japanse vrouw, die in 1985 een jaar met haar man in hetzelfde appartement had gewoond. Boven hen woonde toen, vertelde zij, Arvo Pärt. Een Estse componist, destijds nog tamelijk onbekend. "We hoorden hem hierboven piano spelen", zei mevrouw Oda, "het kwam vanuit de eetkamer waar het het stilst was", memoreerde Van Reybrouck in 2017 in *De Correspondent*. "Af en toe hoorden we ook iemand cello spelen. Het klonk zo raar. Het klonk niet eens als muziek. We dachten dat het een van zijn twee zoontjes was die oefende. Hij woonde hier met zijn vrouw en hun twee nog jonge kinderen."

Het bleken niet de kinderen te zijn. Want op een dag kwam de Est naar beneden om het Japanse echtpaar een elpee cadeau te doen. "*Cantus in memoriam Benjamin Britten* was het. Toen we het opzetten, herkenden we wat de cello al die tijd had gespeeld."

Het is wel te begrijpen: een paar afzonderlijke partijen, daar is voor de leek vaak nog geen muziek van te maken. Maar wanneer je het geheel hoort, vallen de stukjes op hun plaats. In het geval van Arvo Pärt (83) zeker. Zijn ster rees in de afgelopen decennia tot grote hoogte. Inmiddels, ruim dertig jaar nadat mevrouw Oda hem hoorde musiceren in Berlijn, is Pärt wereldwijd met stip de meest vertolkte levende componist. Menig luisteraar meende door het horen van zijn muziek een religieuze ervaring te hebben. En Pärt wordt niet alleen in kerken en concertzalen door liefhebbers van klassieke muziek beluisterd. Zijn muziek – onder meer *Fratres*, *Spiegel im Spiegel* en *Für Alina* – klinkt ook in meer dan zeventig films, waaronder *There Will Be Blood* en *La Grande Bellezza*. Kortom: Pärt is voor iedereen.

Pärt woonde dertig jaar in de Duitse hoofdstad, voor hij terugkeerde naar zijn Baltische geboortegrond. Hij groeide in Berlijn uit tot de grootste componist van onze tijd, 'met een opvallend homogeen oeuvre dat alles deed wat achterhaald leek, of zelfs verboden was geworden in de hedendaagse klassieke muziek', schrijft Van Reybrouck in zijn ode. 'Gedragen durven zijn en radicaal eenvoudig, diepreligieus en onbeschaamd esthetisch.'

Arvo Part - Berliner Messe

hemels én aards

Vanaf deze week is in achttien Nederlandse bioscopen de film *Het Pärt Gevoel* te zien. De vraag die erin centraal staat: wat is het geheim van Arvo Pärt? Wat zorgt ervoor dat zijn muziek zo'n snaar raakt in onze tijd, zelfs zo, dat die tot religieuze ervaringen kan leiden?

Regisseur van de film is documentairemaker Paul Hegeman. Zijn fascinatie voor Pärt gaat al twintig jaar terug. 'Ik wilde toen drie films maken voor de IKON over de relatie tussen muziek en spiritualiteit. Het laatste deel zou over klassieke muziek gaan, met een grote rol voor Pärt.' Zover kwam het alleen niet; al na één film werd de stekker uit het project getrokken. 'Maar het idee bleef wel in mijn hoofd. Ik heb elke cd van Pärt gekocht.'

Wat vindt u zo fascinerend aan de muziek van Arvo Pärt?

'Ik vind zijn muziek troostend, confronterend, stimulerend. Het is heel religieuze en spirituele muziek maar tegelijk diep aards.'

De man is een mysterie. Hij geeft bijna nooit interviews. U filmde hem toen hij samenwerkte met het Cello Octet Amsterdam. Wilde u hem niet interviewen?

'Nee. Hij wilde wel, hij was zeer coöperatief. Maar ik dacht: dan bestaat de kans dat hij weer het cliché wordt dat er van hem bestaat. Hij wordt vaak wat clownesk neergezet: als een monnik, of een kluizenaar, met een grote baard. Ik wilde hem in de interactie met musici bezig zien. Dan zie je vanzelf hoe hij is. Het viel me op dat hij inderdaad mediaschuw is. Hij rent naar het podium, en na afloop gaat hij snel weer weg. Maar in de lege Westerkerk kwam hij bij de repetities ook weleens naast me zitten. Ik zag in een paar minuten tijd zó veel expressies op zijn gezicht. Ik denk dat alles bij hem veel meer binnenkomt dan bij een gemiddeld mens. En dat hij daarom ook zulke geniale muziek kan maken. Het is een warme, hartelijke, intense man. Hij heeft een schurfthekel aan de waan van de dag, aan glamour en roem. IJdelheid is hem vreemd, lijkt het. Hij is dromerig, gevoelig en wil met rust gelaten worden. Zijn vrouw schermt hem ook af. Pärt gaat naar binnen voor zijn muziek in plaats van naar buiten.'

In de documentaire is ook te zien dat Pärts muziek geregeld religieus ervaren wordt. Is hij zelf een gelovig man?

'Ja, zeker. Net als zijn muziek is hij zelf ook diepreligieus. Hij is Russisch-orthodox. De film gaat

er verder niet echt over, maar het is wel een opmerkelijk feit, aangezien hij lang in de clinch heeft gelegen met het Sovjet-regime.'

Hoe verklaart u dat zijn muziek tot spirituele ervaringen leidt?

'Pärt staat haaks op de tijdgeest. Hij maakt prachtige muziek in een wereld die vaak lelijk is, waarin de verhoudingen totaal zoek zijn. Dirigent Daniel Reuss vertelt in de film hoe Pärts muziek je aan het denken kan zetten: "Ik ben CEO geworden, heb veel geld, een mooi huis en een dure auto, maar wie ben ik nou? Was dit wat ik wilde?" Pärts muziek laat ons in een geseculariseerde, onttoverde wereld weer voelen waar het om draait in het leven. Ik ben zelf niet religieus, maar als ik zijn muziek hoor, weet ik weer hoe het voelt om te leven. Als je de knoppen aan de bomen ziet uitkomen, en je hoort Pärt, nou, dan ervaar je die knoppen heel sterk hoor.'

Wat is 'het Pärt-gevoel', waar de titel naar verwijst?

'Daar kwam mijn dochter mee. Tijdens het maken van de film bleek dat "het Pärt-gevoel" voor iedereen iets anders bleek te zijn. Dat kan met zijn muziek. Pärts muziek is niet dwingend, legt niet een bepaald gevoel op. Daarom zijn zijn werken ook zo geschikt voor films. Voor mij is zijn muziek confronterend en troostend, soms ook ongrijpbaar, alsof je je op glad ijs beweegt. Maar het doel van de film is niet om mijn gevoel bij Pärt aan anderen op te leggen. De boodschap is juist: luister zijn muziek en zoek het zelf uit.' <

© 2019 ND | [Algemene voorwaarden](#) | [Privacyverklaring](#)

Gerealiseerd door [Liones](#)